

УДК 159.922.8(045)

Бантешева О. О.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗІ СХИЛЬНІСТЮ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ДО ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ

У статті розглянуто емоційний інтелект як один із чинників схильності осіб юнацького віку до віктимної поведінки. Висвітлено основні підходи до розуміння сутності емоційного інтелекту, обґрунтовано його взаємозв'язок зі схильністю осіб юнацького віку до віктимної поведінки.

Ключові слова: *схильність до віктимної поведінки, чинники віктимної поведінки, юнацький вік, емоційний інтелект, чинники розвитку емоційного інтелекту.*

Постановка проблеми. У даний час проблема дослідження емоційного інтелекту в юнацькому віці набуває особливої актуальності. Це обумовлено, по-перше, запитом, що пред'являється суспільством до рівня сформованості інтелекту молодих людей. По-друге, перелік сучасних затребуваних професій містить високі вимоги до рівня комунікативної компетентності майбутніх молодих фахівців, складовою частиною якої є саме емоційний інтелект. По-третє, якість життя юнака, його самооцінка, усвідомлення власної індивідуальності та побудова взаємин з оточуючими, впливає на все його життя в наступні вікові періоди.

Юнацький вік характеризується певною внутрішньою кризовістю, зміст якої пов'язаний із становленням процесів як професійного, так і особистісного самовизначення (центрального новоутворення юності), рефлексії, способів самореалізації в соціальному просторі. Найважливіший психологічний процес юнацького віку – становлення самосвідомості та стійкого образу "Я", відкриття свого внутрішнього світу. Тому інколи юнацький вік називають групою підвищеного ризику [23]. По-перше, в юнацькому віці ще мають місце внутрішні труднощі перехідного віку, починаючи з психогормональних процесів і закінчуючи перебудовою Я-концепції. По-друге, цей вік характеризується невизначеністю соціального статусу. По-третє, в юнацькому віці протиріччя, зумовлені перебудовою механізмів соціального контролю (дитячі форми контролю, засновані на дотриманні зовнішніх норм та слухняності перед дорослими) вже не діють, а дорослі способи, які передбачають свідому дисципліну та самоконтроль – ще не склалися або не зміцніли.

Несприятливий розвиток особистості юнака внаслідок наявності гострих і часто невирішених суперечностей цього віку, труднощів міжособистісних стосунків і несформованих способів адекватного відреагування на провокуючі ситуації може привести до тих чи інших проявів віктимності. Ці прояви, закріпившись, перетворюються в індивідуальну віктимність як якість особистості, що сприяє перетворенню її в жертву за певних життєвих обставин (В. Полушинський, А. Ситковський та ін.). Це утруднює, а подекуди й унеможливає розв'язання актуальних для осіб юнацького віку завдань набуття самостійності, вступу у доросле життя, самовизначення.

Серед проявів віктимності виокремлюють, зокрема, труднощі у переживанні власних емоцій, схильність брати на себе відповідальність за почуття та стани іншої людини (Є. Змановська, Ю. Клейберг, І. Малкіна-Пих, Б. Уайнхолд та ін.), що дозволяє висунути припущення про важливу роль емоційного інтелекту в запобіганні формуванню віктимності особистості.

Мета статті – обґрунтувати наявність взаємозв'язку між емоційним інтелектом і схильністю осіб юнацького віку до віктимної поведінки.

Аналіз результатів досліджень свідчить, що проблема емоційного інтелекту досліджувалася вітчизняними (С. Дерев'яно, Н. Коврига, Е. Носенко, О. Саннікова та ін.), російськими (Г. Гарскова, І. Єгоров, Д. Люсін, М. Манойлова, А. Петровская та ін.), зарубіжними (Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Майер, Р. Бар-Он, П. Саловей та ін.) науковцями в контексті сприйняття та розуміння емоцій, управління ними, емпатії, самоконтролю, розвитку здатності справлятися та протистояти тиску навколишнього середовища тощо. Вченими вивчалася проблема взаємозв'язку емоційного інтелекту із соціальною та комунікативною компетентністю, самоактуалізацією, тривожністю особистості (І. Андреева, С. Максименко, Є. Милославська, Т. Чебикіна та ін.); досліджено взаємозв'язок з лідерством (Л. Аверченко, І. Андреева, А. Кравцова та ін.), інфантильністю (М. Одинцова, А. Спірна та ін.), зі ступенем диференціації особистого досвіду переживань емоційних станів (В. Овсяникова, Д. Люсін та ін.), духовним розвитком, дефіцит якого трактувався як фактор віктимності особистості (С. Кучинська та ін.). Системний підхід до вивчення емоційного інтелекту психологічно віктимної особистості запропонували М. Одинцова та М. Шумілкіна. В роботах вчених розглядалися різні аспекти емоційного інтелекту: проблеми вимірювання та застосування на практиці (Д. Люсін та ін.), значення у професійній

діяльності (В. Кутеева, Р. Рабаданова, Г. Юлина), емоційний інтелект як фактор ефективності роботи педагога (Н. Александрова, М. Голубєва, О. Єгорова, Л. Симонова, Т. Солодкова та ін.), роль емоційного інтелекту у спілкуванні (Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Майер, П. Саловей). Разом з тим, проблема емоційного інтелекту в контексті схильності осіб юнацького віку до віктимної поведінки, попри всю її актуальність, досі не виступала предметом спеціального дослідження.

Результати теоретичного дослідження показали, що віктимність – досить стійка особистісна якість, що характеризує поведінку індивіда як прагнення ставати жертвою зовнішніх обставин та активності зовнішнього оточення, свого роду особистісна схильність ставати жертвою в тих умовах взаємодії з іншими людьми та впливу цих інших, які виявляються не "небезпечними" для інших особистостей [11].

Віктимна поведінка супроводжується хворобливим ставленням до критики, установкою на безпорадність, низькою самооцінкою та негативним ставленням до себе, труднощами у переживанні власних емоцій, схильністю брати на себе відповідальність за почуття та стани інших, підвищеним відчуттям тривожності тощо [4, с. 164-175]. На нашу думку, наведені дані засвідчують важливу роль емоційного інтелекту в попередженні віктимної поведінки особистості, оскільки розвинутий емоційний інтелект сприяє вияву просоціальної поведінки, управлінню увагою, мотивацією, допомагає приймати мудрі рішення, підтримувати позитивні соціальні стосунки, менше переживати такі стани як тривожність, депресія, бути більш впевненим у собі та популярним серед однолітків [25, с. 334].

Підлітки з високим рівнем реалізованого віктимної поведінки покладаються переважно на контроль ззовні, внутрішній контроль у них розвинений слабо [18, с. 62-66].

С. Кучинська [13] стверджує що віктимна особистість характеризується наступними рисами: тривожність; недостатньо сформована соціальна ідентичність; занижений рівень емоційного інтелекту; емоційна ригідність; емоційна в'язкість (фіксація афекту); емоційна монотонність (одноманітність прояву емоцій); емоційна тупість (душевна холодність); втрата емоційного резонансу (відсутність емоційного відгуку); алекситимія (утруднення щодо вербалізації емоційних станів).

Ми вважаємо, що саме юнацький вік можна означити як найбільш сензитивний для розвитку емоційного інтелекту, оскільки, як зазначає І. Андрєєва [1], рівень емоційного інтелекту залежить від віку, який значно зростає в період між раннім підлітковим віком (11-13 років) і ранньою дорослістю (20-40 років). Водночас, можна припустити, що недостатній рівень емоційного інтелекту може стати тим важелем, який "запускає" механізм віктимної поведінки осіб юнацького віку.

Виклад основного матеріалу. Першу і найбільш відому у науковій психології модель емоційного інтелекту (EI) розробили Пітер Саловей та Джон Майер в 1990 році ХХ сторіччя. Саме ці вчені ввели в психологію термін "емоційний інтелект". Вони визначили EI як "здатність відстежувати власні та чужі почуття та емоції, розрізняти їх та використовувати цю інформацію для того, щоб спрямовувати своє мислення та дії" [9].

Але концепція з'явилася не водночас, передумови її формування були закладені в працях інших вчених: Роберта Торндайка [1], який у 1930-ті рр. вивчав "соціальний інтелект", зазначаючи про людей схильних до адаптивності; Девіда Векслера [9], який охарактеризував інтелектуальні та неінтелектуальні компоненти (афективні, особистісні та соціальні фактори); Горварда Гарднера [7], з його множинним інтелектом (внутрішньоособистісним та міжособистісним); Абрахама Маслоу [16], який ввів поняття "самоактуалізація" та започаткував інтегральні дослідження особистості, що об'єднали когнітивні й афективні сторони людської природи; Реувена Бар-Она, психолога, що значно сприяв вивченню емоційної культури та першим ввів одиницю виміру EQ (емоційний коефіцієнт), а також провів перше лонгитюдне дослідження в області EI серед 23 000 молодих людей з метою встановити взаємозв'язок між EI і біологічними, когнітивними, соціальними та освітніми факторами [1] тощо.

На даний момент частина дослідників розглядає EI як підструктуру соціального інтелекту, емоційно-когнітивну здатність, яка полягає в емоційній сензитивності, обізнаності та здатності до управління емоціями, які дозволяють людині контролювати почуття психічного здоров'я, душевну гармонію та високу якість особистого життя [6, с. 65].

Однак існує й інша точка зору: емоційний інтелект розглядається як більш широке поняття, а соціальний інтелект – як один з його аспектів [19, с. 3-7].

Зокрема, Р. Бар-Он стверджує, що емоційний інтелект – це сукупність емоційних, особистих та соціальних здібностей, які впливають на загальну здатність ефективно справлятися з вимогами та тиском навколишнього середовища (цит. за [21]).

Д. Гоулман визначає емоційний інтелект як сукупність факторів, які дозволяють особистості відчувати, мотивувати себе, регулювати настрій, контролювати імпульсивні прояви, протидіяти фрустрації і таким чином досягати успіху в повсякденному житті [9].

За визначенням П. Саловей та Дж. Майєра, емоційний інтелект – це група ментальних здібностей, які сприяють усвідомленню та розумінню власних емоцій та емоцій оточуючих (цит. за [1]). А, отже, є тією ланкою, яка сприяє побудові взаємин на основі розуміння емоцій та конструюванню лінії поведінки

в потрібному напрямку, що в свою чергу допомагає досягти максимально комфортного співіснування в соціумі, сприяє комунікації.

Е. Носенко [19, с. 3-7] стверджує, що ЕІ – це форма виявлення позитивного ставлення людини до світу (оцінювання його як такого, в якому людина може здійснювати успішну життєдіяльність); до інших людей (що заслуговують доброзичливого ставлення); до себе (як здатного самостійно визначати цілі власної життєдіяльності, активно їх здійснювати та гідного самоповаги).

Також, ЕІ розглядають як здатність до взаємодії з внутрішнім середовищем своїх почуттів і бажань [24, с. 20-27], або як здатність до розуміння своїх та чужих емоцій, до управління ними [14, с. 129-140].

Кінцевим продуктом емоційного інтелекту є прийняття рішень на основі відображення та осмислення емоцій, які є диференційованою оцінкою подій, що мають особистісний сенс. Отже, емоційний інтелект лежить в основі емоційної саморегуляції [8, с. 25-26].

У зв'язку з цим П. Саловей та Дж. Майер стверджують, що людина, яка підвищує рівень свого емоційного інтелекту, підвищує рівень життя, роблячи його більш комфортним, спілкування з іншими людьми більш продуктивним, а досягнення своїх цілей більш реальним [9].

Узагальнюючи, можна зазначити, що емоційний інтелект є інтегративною властивістю особистості, яка забезпечує можливість ідентифікувати, усвідомлювати емоції, проявляти їх та управляти ними з метою досягнення більш високого рівня адаптивності та ефективності в діяльності й спілкуванні.

За результатами досліджень вчених встановлено, що недостатньо розвинутий рівень емоційного інтелекту пов'язаний з проблемною поведінкою, зокрема, з агресією та вживанням наркотиків [27]; з високим рівнем особистісної тривожності у підлітків [2, с. 12-13]; з інтернет-залежністю [22], з низькою самооцінкою [25, с. 330-335]. Та, навпаки, досить розвинутий рівень емоційного інтелекту сприяє прояву організаторських здібностей [3, с. 194-196]; характеризується стресозахисною та адаптивною функціями [12]; пов'язаний з ефективним протистоянням негативному афективному впливу [26], з самомотивацією [22], з лідерством та успіхом [9], зі здатністю об'єктивно розпізнавати загрозу в різних ситуаціях і збільшувати потенціал протистояння різного роду стресів, тобто з нашої точки зору, високий рівень емоційного інтелекту сприяє зниженню рівня віктимності [17, с. 191-201].

Результати застосування М. Одинцовою [20, с. 307-310] системного підходу до вивчення емоційного інтелекту психологічно віктимної особистості свідчать про непряму залежність рівня віктимності від ступеня розвитку емоційного інтелекту. При цьому, взаємозв'язок емоційного інтелекту з віктимною поведінкою набуває специфіки внаслідок наявності особливостей прояву віктимності та її рівня сформованості. Вчені виокремлюють наступні групи досліджуваних: "невіктимні", "аутсайтери" (соціальна роль жертви), "маніпулятори" (ігрова роль жертви), сильно віктимні (з ознаками всіх рис віктимності). Кожна з означених груп характеризується певними показниками рівня емоційного інтелекту. Поряд із тим, досліджувані з трьох останніх зі вказаних груп мають спільні характеристики: вони не відчують себе повноправною і гармонійною частиною світу, мають підвищену тривожність, надмірно гостре емоційне реагування тощо.

Ці узагальнення узгоджуються з результатами дослідження І. Ветрової – емоційна регуляція, а саме емоційний інтелект дозволяє контролювати свою поведінку, тобто забезпечує загальну систему самовладання, стабілізацію емоційного стану [5, с. 271-274].

Також, за даними Т. Маняніної [15, с. 515-518] респонденти з високим рівнем емоційного інтелекту характеризуються більш високим рівнем самоповаги та сензитивності до себе, асертивною поведінкою, розпізнаванням вербальної експресії, мотивацією успіху у трудовій діяльності, внутрішньою мотивацією.

Таким чином, ґрунтуючись на даних дослідження емоційного інтелекту вітчизняних та зарубіжних вчених (І. Андреева, Р. Бар-Он, Г. Гарскова, Д. Гоулман, Д. Карузо, Н. Коврига, Д. Люсін, Дж. Майер, Е. Носенко, П. Саловей та ін.) вважаємо за доцільне визначити цей феномен як такий, що забезпечує здатність самостійно визначати цілі власної життєдіяльності та активно їх досягати, у той час, як віктимна поведінка виявляється в установці на власну безпорадність. ЕІ сприяє регулюванню свого настрою – віктимна поведінка передбачає підвищене почуття тривожності та хворобливе ставлення до критики. Емоційний інтелект – це здатність розуміти та управляти власними емоціями, емоціями інших людей та навіть цілих груп, віктимна поведінка зумовлює труднощі при подоланні емоційного тиску оточуючих, схильність брати на себе відповідальність за почуття та стани інших осіб.

Деякі дослідники [9] нерозривно пов'язують ЕІ з лідерством та успіхом. Зокрема, розвинутий емоційний інтелект сприяє усуненню багатьох страхів і сумнівів, більш ефективному спілкуванню з людьми для досягнення своїх цілей; також, емоційний інтелект дозволяє розуміти мотиви дій інших людей. А це означає – знаходити потрібних людей та ефективно взаємодіяти з ними. Адже прямування до будь-якої мети змушує людину зіткнутися віч-на-віч з безліччю страхів та сумнівів. Можемо припустити, що людина з низьким рівнем емоційного інтелекту, скоріше не встоїть під їх натиском, а, отже, проявить риси, притаманні віктимній особистості (установка на безпорадність, низька самооцінка, підвищений рівень тривожності тощо).

Емоційний інтелект необхідний у будь-якій професії, яка передбачає спілкування з іншими людьми, а це більшість професій. Емоційний інтелект сприяє формуванню більш якісних особистих стосунків, допомагає уникати неадекватних видів поведінки, в тому числі ставати жертвою тиску однолітків [25, с. 334].

Тим самим, розвиток емоційного інтелекту, що забезпечує умови для реалізації особистісного потенціалу, особливо важливий для юнацького віку, оскільки саме в цьому віці центральним новоутворенням стає самовизначення, як професійне, так і особистісне [10].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, ми відзначаємо наявність взаємозв'язку між емоційним інтелектом та схильністю особистості юнацького віку до віктимної поведінки. Вважаємо, що віктимна поведінка юнака супроводжується підвищеною тривожністю та хворобливим ставленням до критики, відчуттям безпорадності, труднощами подолання тиску оточуючих, у той час, коли розвинений емоційний інтелект допомагає юнаку регулювати свій настрій, самостійно визначати цілі власної життєдіяльності та активно їх здійснювати, розуміти та керувати власними емоціями тощо.

У перспективі уявляється доцільним емпірично підтвердити взаємозв'язок емоційного інтелекту та схильності до віктимної поведінки. Результати емпіричного дослідження плануємо використати як підґрунтя для розробки програми розвитку емоційного інтелекту – важливого чинника запобігання схильності осіб юнацького віку до віктимної поведінки.

Використані джерела

1. Андреева И. Н. Азбука эмоционального интеллекта [электронный ресурс] / И. Н. Андреева. – СПб. : БХВ-Петербург, 2012. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/1100288/>
2. Андреева И.Н. Взаимосвязь эмоционального интеллекта и личностной тревожности в подростковом возрасте [электронный ресурс] / И. Н. Андреева // Психологическое здоровье в контексте развития личности: Материалы республ. науч.-практ. конф. – Брест, 2004. – Режим доступа: <http://www.vash-psiholog.info/voprospsih/214/17733-predposylki-razvitiya-emocionalnogo-intellekta.html>
3. Андреева И.Н. Взаимосвязь социальной компетентности и эмоционального интеллекта у подростков / И. Н. Андреева // Женщина. Образование. Демократия: Материалы 5-й Междунар. междисциплинарной науч.-практ. конф. – Минск: 2002. – С. 194-196.
4. Бантишева О. О. Основні підходи до дослідження проблеми схильності особистості до віктимної поведінки / О. О. Бантишева // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. Освіти НАПН України. – К. : АТОПОЛ, 2014. – 264 с. – С. 164-175.
5. Ветрова И. И. Эмоциональный интеллект в подростковом и раннем юношеском возрасте / И. И. Ветрова // Развитие психологии в системе комплексного человекознания. Часть 2 / Отв. ред. А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2012. – С. 271-274.
6. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку: Монографія / О. І. Власова. – Київ. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2005. – 308 с.
1. Гарднер Г. Структура Разума. Теория множественного интеллекта [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nmm-club.me/forum/viewtopic.php?t=711011>
2. Гарскова Г. Г. Введение понятия "эмоциональный интеллект" в психологическую теорию [электронный ресурс] / Г. Г. Гарскова // Ананьевские чтения: тез. науч.-практ. конф. – СПб.: Изд-во Санкт-Петерб. ун-та, 1999. – Режим доступа: http://psihologia.biz/psihologiya-psihologiya-obschaya_693/garskova-vvedenie-ponyatiya-emotsionalnyiy-16964.html
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект [электронный ресурс] / Д. Гоулман. – М.: ВКТ, 2009. – Режим доступа: <http://likebook.ru/books/download/185850>
4. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе [электронный ресурс] / Д. Гоулман. – М. : ВКТ, 2010. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/aki>
5. Ильин В. А. Азбука социального психолога-практика [электронный ресурс] / В. А. Ильин, М. Ю. Кондратьев. – М.: ПЕР СЭ, 2007. – Режим доступа: <http://www.vocabulary.ru/dictionary/894>
6. Коврига Н. В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: дисертація канд. психол. наук: 19.00.01 [электронный ресурс] / Н. В. Коврига. Институт психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К. : 2003. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/43695.html>
7. Кучинская С. А. Дефект духовного развития как следствие дефицита социально психологической компетентности и фактор формирования виктимности личности [электронный ресурс] / С. А. Кучинская. – Режим доступа: <http://victimolog.ru/index.php/articles/214-sa-kuchinskaya-defekt-dukhovnogo-razvitiya-kak-sledstvie-defitsita-sotsialno-psikhologicheskoy-kompetentnosti-i-faktor-formirovaniya-viktimnosti-lichnosti>
8. Люсин Д. В. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ / Д. В. Люсин, О. О. Марютина, А. С. Степанова // Социальный интеллект: теория, измерение, исследования; под ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. – М.: Ин-т психологии РАН, 2004. – С. 129-140.
9. Манянина Т. Эмоциональный интеллект в организации информационно-психологической безопасности личности / Т. Манянина // Развитие психологии в системе комплексного человекознания. Часть 2 / Отв. ред. А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2012. – С. 515-518.

10. Маслоу А. Мотивация и личность [электронный ресурс] / А. Маслоу. – СПб. : Евразия, 1999. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/masla01/>
11. Мединська Ю. Я. Проблема віктимності у контексті емоційного інтелекту особистості / Ю. Я. Мединська // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 3. – С. 191-201
12. Никитина Ю. В. Особенности виктимного поведения юношей и девушек / Ю. В. Никитина, М. П. Семкова // Вестник Удмуртского ун-та. Философия. Социология. Психология. Педагогика. – 2013. – № 4. – С. 62-66.
13. Носенко Е. Л. "Емоційна розумність" як детермінанта успішної життєдіяльності людини і шляхи її операціоналізації / Е. Л. Носенко // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Педагогіка і психологія. – 2000. – № 6. – С. 3-7.
14. Одинцова М. А. Системный подход к изучению эмоционального интеллекта психологически виктимной личности / Одинцова М. А., Шумилкина М. С. // Развитие психологии в системе комплексного человекознания. Часть 2 / Отв. ред. А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова. – М. : Изд-во "Институт психологии РАН", 2012. – С. 307-310.
15. Орме Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха [электронный ресурс] / Г. Орме. – М.: КСП+, 2003. – Режим доступа: <http://slovar.com.ua/2010/jemocionalnoe-myshlenie-kak-instrument-dostizheniya-uspeha.html>
16. Родионова А.С. Исследование особенностей эмоционального интеллекта лиц, имеющих интернет-аддикции [электронный ресурс] / А.С. Родионова // Журнал Перспективы науки и образования. – 2013. – № 6. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-osobennostey-emotsionalnogo-intellekta-lits-imeyuschih-internet-addiktsiyu>
17. Фролов Ю. И. Психология подростка: хрестоматия [электронный ресурс] / Ю. И. Фролов. – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – Режим доступа: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-295424.html>
18. Яковлева Е. Л. Эмоциональные механизмы личностного и творческого развития / Е. Л. Яковлева // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 20-27
19. Hughes M. Thompson, H. Handbook for developing emotional and social intelligence. Best practices, case studies, and strategies. – San Francisco, 2009. – 419 p.
20. Kramer D. Effect of rational and irrational statements on intensity and "inappropriations" of emotional distress and irrational beliefs in psychotherapy patients [electronic resource] / D. Kramer D., G. Kupshik // Brit. J. Clin. Psychol. – V. 32. – № 3. – Mode of access: <http://link.springer.com/article/10.1007%2FBF01205176>
21. Mayer J.D. Emotional intelligence information [electronic resource] / J. D. Mayer. – Mode of access: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/

Bantysheva O.

EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A FACTOR OF JUVENILE PROPENSITY TOWARDS VICTIM BEHAVIOUR

The article considers the theoretically based foundation of victim behaviour. Specifically, such behaviour is characterized by difficulties in experiencing your emotions, assuming responsibility for the feelings of others, increased anxiety, unsound attitude to criticism, low self-esteem and difficulties in resisting pressure.

Emotional intelligence is viewed and substantiated as an individual psychological factor preventing juvenile propensity to victim behaviour. Numerous scientists consider it as a steadfast mental ability which is a positive element in personal interaction, self-motivation, adaptation qualities and successfulness. The structure of emotional intelligence comprises the ability to consciously regulate, understand (be aware of), assimilate into the thinking process, recognize and express emotions. That is why the author considers this factor and the level of its development to be essential in the structure of a personality and regard it as a factor preventing propensity to victim behaviour.

The author describes in the article the first and the most known model of emotional intelligence which was put forward by Peter Salloway and John Mayer.

The article refers to a number of studies in which low level of emotional intelligence correlate with such traits as juvenile anxiety, low self-esteem, aggression, substance abuse etc. On the other hand, high level of emotional intelligence correlate with good leadership qualities, ability to resist negative influence and conscious regulation of emotional state.

Empirical evidence of connection between emotional intelligence and propensity to victim behaviour will make it possible to create programs on developing emotional intelligence as an essential factor preventing juvenile inclination to victim behaviour.

Key words: *propensity to victim behaviour, factors of victim behaviour, juvenile age, emotional intelligence, factors of emotional intelligence development.*

Стаття надійшла до редакції 27.10.2014